

Direktørens møteplan

Mandag 17.08

kl. 10.30 - 14.30 Dekanmøte - UiS

Tirsdag 18.08

kl. 08.00 - 09.30 Ledermøte

kl. 10.00 - 13.00 Semesteråpning UiS

kl. 14.00 - 15.00 Møte med den norske ambassadøren i Ukraina

Internt forskningsforum

**25. august kl 12:15
i møterom 1,2,3**

Professor Doug Price holder forelesning om Naturvitenskap og arkeologi. Han er Weinstein-professor i Europeisk arkeologi og leder for et av USAs største naturvitenskapelige avdelinger, Laboratory for Archaeological Chemistry ved University of Wisconsin, Madison.

Desuten etterlyses ideer til en tittel for kommende AmS Varia 49, artikkelsamling, da tittelen foreløpig ikke er så spennende: Artikkelsamling 1. Vi planlegger å utgi Varia mer regelmessig de neste årene, gjerne årlig eller annenhvært år. Forslag leveres til Forskningssjefen eller Marianne Nitter helst innen 21. august.

mads.ravn@uis.no

Numismatiske overraskelser i Borgund stavkirkes altertavle

Like før sommerferien avsluttet malerikonserveringsavdelingen undersøkelser og behandling av altertavlen fra Borgund stavkirke i Sogn. Altertavlen er datert til ca. 1620 og tilhører renessanseepoken. Altertavlens maleri fremstiller en korsfestelsesscene og på basen til den venstre pilasteren er det påmalt 1654, som antageligvis daterer maleriet.

I de innledende undersøkelsene av altertavlen fant vi flere indikasjoner på at altertavlen har gjennomgått omfattende endringer. Spor etter treplugger i altertavlens treverk ga mistanke om at noe listverk og to pilastre har blitt fjernet. Trepluggene har blitt kuttet i nivå med overflaten før dagens maleri ble malt over. Kan tavlens utseende og oppbygging opprinnelig vært et annet, og har det nåværende maleriet dekket et originalt motiv?

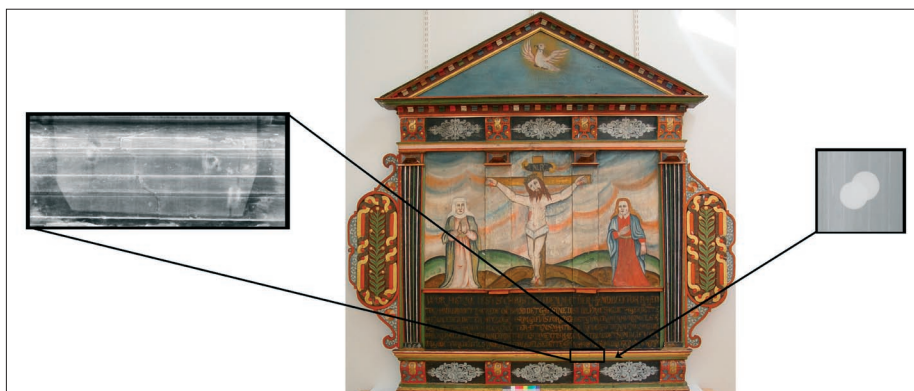
Innen malerikonservering anvendes det flere undersøkelsesmetoder for å avdekke underliggende motiver. For eksempel kan vi undersøke maleriet med lys fra siden, hvor det i noen tilfeller kan være mulig å se penselstrøk og tekstur fra underliggende motiv. Andre fotoanalytiske teknikker som IR-lys og røntgenundersøkelser kan også være nyttige. I denne undersøkelsesprosessen benyttet vi sidelys og røntgenfotografering. Vi bestilte et portabelt røntgenutstyr med operatør fra Norwe-

gian Test & Inspection AS i Haugesund på grunn av altertavlens størrelse.

Den som leter...

Vi fant ingen spor etter underliggende motiv, verken i sidelys eller på røntgenfotografiene. Dette kan imidlertid skyldes at all maling ble skrappt bort før det nye motivet ble malt. Røntgenbildene viste likevel flere spor etter endringer i konstruksjonen

Røntgenbilder av mynter og spor etter utskåret element.

Nytt fjes!

Mandag 17. begynte Eirin H. Frey som hospitant på museet. Hun er masterstudent ved NTNU i Trondheim og skal være på AM i to måneder.

Trond er faglig veileder og Siv er ansvarlig for undervisningsopp-
legget ved museet.

siv.kristoffersen@uis.no

Barka, Strand kommune

Det foregår for tiden en undersøkelse av en heller to kilometer øst for Jørpeland sentrum i Strand kommune. Etter kun en drøy uke i felt har vi klart å påvise et funnførende kulturlag ca. 20 cm under overflaten. Kulturlaget har en utstrekning på anslagsvis 12 – 15 m², og er alt fra 15 til 30 cm tykt.

Ut i fra funnmaterialet kan det virke som om lokaliteten har to bruksfaser. En i senneolittikum/bronsealder og en noe eldre, muligens mellommesolitikum. De helt store funnene har foreløpig uteblitt, men et ildsted har blitt avdekket i kulturlagsmassene. Undersøkelsene fortsetter i ca 4 uker til.

Feltansvarlig Krister Eilertsen

Studenter på AM høsten 2009

Fra torsdag 20. august går vi i gang med et kurs i 'Kulturvern og stedsutvikling' for bachelorstudenter i Kunst og kulturvitenskap. AM-forelesere i kurset er Grete Lillehammer, Wenche Brun, Ann Meeks og Anne Ytterdal

Kurset blir holdt hver torsdag kl. 10:15 - 12:00 i møterom 1 + 2 frem til 19. november.

grete.lillehammer@uis.no

av altertavlen. Det fremkom blant annet klare (negative) spor etter tidligere utskårne elementer bak den brede profilerte listen som avslutter hovedfeltet nede. Listen vi ser i dag er derfor trolig sekundær. Røntgenbildene viste også to horisontale linjer som gikk over maleriet, linjene samsvarer med de festepunktene vi tidligere fant på treverket og kan være spor etter listverk som senere er fjernet. De nye funnene som ble gjort ved hjelp av røntgenfotografiene kan derfor med stor sikkerhet tyde på at altertavlen har vært ombygd.

Det kom også fram noen overraskende funn gjennom røntgenundersøkelsene. Vi fant to mynter, en fra 1627 og en fra 1698. Myntene fremkom i røntgenfotografiet som to runde hvite flekker hvor de delvis overlappet hverandre. Myntene lå bak den brede sekundære profilerte listen som avslutter hovedfeltet nede.

Spesielle mynter

Da den ene mynten er fra før 1650, og dermed automatisk fredet, ble Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (RKM) orientert om funnet. De syntes funnene hørt veldig spesielle og interessante ut. Det er funnet mer enn 700 mynter under gulvet i Borgund stavkirke og det er gjort tilsvarende funn i mange andre kirker, men det er imidlertid svært få funn som kan knyttes til kirkeinteriøret.

Et interessant spørsmål er om det kan

tenkes at det var vanlig å legge mynter i kirkeinteriør i likhet med tradisjonene med å legge mynter i bunnen av stolpehull på hus, og på skuter hvor en mynt ofte ble lagt under masten når båten ble bygget. Myntene som ble funnet i altertavlen fra Borgund lå imidlertid bak en sekundær list og må følgelig ha blitt lagt der i forbindelse med ombyggingen og restaureringen av tavlen. Det er imidlertid vanskelig å tro at myntene havnet bak listen ved en tilfeldighet, da det er svært lite mellomrom mellom listen og tavlen.

Kunne det tenkes at altertavlen opprinnelig er bygget i 1627, og den nåværende malte korsfestelsesscenen er enda nyere enn 1654? Muligens til og med en gang etter 1698? Mynten fra 1698 bærer preg av slitasje og har trolig vært i omloop en periode før den ble plassert i altertavlen. Det ble foretatt restaureringsarbeid i kirken i 1738, kanskje altertavlen ble ombygd på dette tidspunktet? Under demonteringen av tavlen kunne de ha funnet den ene mynten fra 1627 og lagt inn en til for å markere restaureringen? Her blir det selvsagt mange teorier og få holdepunkter. Om ikke annet ville det være svært interessant å undersøke annet kirkeinteriør for mynter gjemt i konstruksjonen.

Altertavlen er tilbake på plass i Borgund stavkirke og myntene er stilt ut i monter ved servicesenteret knyttet til kirken. Nå til høsten har vi et stort prosjekt i Maria-kirken i Bergen hvor alt kirkeinteriør skal demonteres, tilstandsvurderes, pakkes og lagres før et stort restaureringsarbeid av kirken skal settes i gang. Og hvem vet, kanskje det dukker opp en og annen uoppdaget numismatisk hemmelighet?

hilde.moore@uis.no

Spor etter eldre treplugger og festepunkter